

מסורת הש"ס

א) [נתקמן מ:ז.]: ב) כבוד לזכרים ולא לרחמים והנה אחריו כבוד לרחמים ולא לזניה כו' ז"ק, א) ויוקרא א], ד) ויוקרא יו], ט) כאן הס"ד ואח"כ מה"ד יכול אפי' יא' אחר כו' דרך רחם הס"ד אח"כ דיה' ת"ל כבוד דמשמע כו' ז"ק, ב) דרך, ז"ק, ו) נ"ל לפני ד"ה נכורין, ח) ז"ק מ"ו, ז"ק, ט) כבוד דקרא, ז"ק, ו) ז"ק מ"ו, ז"ק, ט) איידי לקמיה ז"ק, ב) כסא דלמירען ד"ה ונע"ש תוס' גנטיען ט. ד"ה עגלא טו"], ט) כמו בעגלא, ז"ק, ט) לאו לפרש כלל הצריך לפרט קא אמא אלא לפרושי פרט הצריך לכלל דקמיה כו'. ז"ק, ט) כבוד לוולדות, ז"ק,

→

תורה אור השלם

1. קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הווא:

שמות יג ב
2. כל החבור אשר יקלד בבקרך ובצאנך חזקך תקדש לך אלקיך לא תגד בבכר שורך ולא תבן בבכר צאנך:

דברים טו יט
3. והעדרת כל פטר רחם לך וכל פטר שגר בהמה אשר ירדה לך החזקים לקי:

→

הנהגות הב"ח

א) בפשטה הראשון משום שאינו פטר רחם והשני משום שקדמו: ב) ויש"י ד"ה יואל דופן כבוד שאלה דין דופן היה כבוד ולולדות ולא לרחמים והבא אחריו הנוצר אחריו דרך הרחם היה כבוד לרחמים ולא לולדות שכבר יאל וידל אחר קודם לו: ג) ד"ה אי כבוד וכו' דאינו כבוד לולדות ולרחמים: ד) ד"ה כבוד וכו' כי יין וכו' חמור או שור או שם וכו' אי לרחמים אע"כ דלא לולדות כגון זכר שאלה:

→

מוסף רש"י

מכלל הצריך לפרט. ללמוד כלל מן הפרט (חזקוני)

הדרן עלך הלוקח עובר חבור

→

רבינו גרשום

יוצא דופן שלא יצא דרך הרחם ממש אלא כגון שקרעוהו ויצא מן הצד או כדאמרינן בבהמה המוקשה שנגממו כחלי בית הרחם והדר יצא: והבא אחריו. דרך הרחם כגון שחור והבריא הרחם והיה בקודם גמום ואחר יצא זה מרחם (גמום): שלם: שניהם ירעו כו'. משום דיוצא דופן היה כבוד ללידה. והבא אחריו היה כבוד לרחמים. רבי עקיבא אמר שניהם כו': כבוד לדבר אחד. או ללידה או לרחמים היו כבוד ואע"כ דלא היו לכל מילי בכור. דלחלת מילי צריך למיהוי בכור ללידה ולרחמים ולזכרים רבי עקיבא פשיטא ליה. דבכור לדבר אחד. כלומר דאי חסר אחד מהני חלת לאו היה בכור: כל בכור. היינו כלל דמשמע כל בכור או זכר או נקבה ת"ל זכר והיינו פרט למעוטי נקבה:

יכול אפילו יצתה. נקבה לפניו דרך רחם דאכתי היו בכור לזכרים: ת"ל פטר רחם. דבעינן נמי בכור לרחמים: אי פטר רחם. היינו פטר וכלל דליבא למשמע מינה אלא לרחמים: יכור אפי' יצא אחר יוצא דופן נקבה ת"ל בכור. דהיינו פטר [כלל] ולכל מילי

הלוקח עובר פרתו

מתני' יואל דופן. ט) כבוד שאלה דרך דופן וט) הנה אחריו כבוד

(לזכרים ולא) לרחמים ולא ללידה שכבר יאל אחר קודם לו: **שניהם ירעו**

כו'. דספק כבוד הן דמספקא לר' טרפון כבוד לדבר אחד אי הוי כבוד

אי לא הוי כבוד: **גב'.** **מכלל הצריך לפרט.** שהכלל צריך שיהא הפרט

עמו: **מפרט הצריך לכלל** יש שהפרט

צריך שיהא הכלל עמו: **יולד קדש** לי

כו'. הך רישא לאו פירושא דכלל

הצריך לפרט הוא אלא מניעתא וסיפא:

כל כבוד. כלל אפי' נקבות ת"ל ט) זכר

אשר יולד צנקהך וצלאנך הזכר זהו

כלל ופרט השנוי צמדה ראשונה של

שגש עשרה מדות שהפרט צא למעט

את הכלל ממשמעו ולהעמידו על הפרט

ואין צנכל אלא מה שצפרט שהרי זה

דומה לכלל ופרט השנוי אצל מדה

ראשונה מן הצמדהט) כלל מן הבקר ומן

האלף פרט אין צנכלל אלא מה שצפרט:

אי. כבוד זכר יכול אפי' יצתה נקבה

לפניו דרך רחם דהכי משמע כבוד

זכר כבוד לזכרים שלא קדמו זכר אחר

הוי כבוד ואע"ג דאינו כבוד וט) ללידה

ולרחמים: ס"ל **פטר רחם.** ו) אינטריך

האי פרט לפרושי דלא מיקרי כבוד עד

דהוי כבוד לרחמים משום דלא הוה

ידעינן ט) מאי משמעותא דכללא. ולא

דמי לכלל ופרט דאהני פרט למעוטי

כללא ולא לפרושי משמעותא כגון רישא

דצרייתא כבוד יכול אפי' נקבה ת"ל זכר

היינו כלל ופרט גמור דלא אינטריך

לפרושי היכי דמי כבוד דהא הנקבה

כבוד לכל מיני היא אלא למעוטי דלא

מימא אף הנקבות קדושות צנכורה.

ודכוותה צשמית חולין (דף פח:) וכסהו

צנפרט) קרי ליה כלל הצריך לפרט משום

דמרי גוויי כסוי הוי כגון כפיית כלי עליו ועוד יש כסוי צדצר המתפזר

כגון עפר וכיוצא בו לכך נאמר עפר למעוטי כסוי דצר שלם ולא דיינינן

ליה צנכלל ופרט גמור דנמשעט נמי שחיקת אצנים והגיר והזניןט):

כבוד. דמשמע כבוד לכל מילי צעינן והיינו פרט הצריך לכלל דזכר

ופטר רחם שהוא פרט צריכין לצבור שאילו לא נאמר כבוד הייתי אומר

אע"פ שאינו כבוד יקדש. ורוב פרטות צצמורה אינן צריכין לכללות

צעמנהן כגון (ויקרא ט) מן הבקר ומן האלף לא היו צריכין שיכתב מן הצממה

וט) וכו' יתן איש אל רעהו חמור וכו) אור] לא הוי צריכין שיכתב מן הצממה

לוכל צממה אלא שצא להיות מוסקי על הפרט. כלל הצריך לפרט שאין

אתה יכול להדין ט) מהו אומר עד שיצוא הפרט לפרשו כגון כבוד זכר

יכול אפי' יצתה נקבה לפניו דכבוד שהוא כלל לא ידענא כבוד למאי

קאמר אי לזכרים אע"כ דלא לרחמים כגון האי אי לרחמים ולא לזכרים

כגון זכר שאלה ט) פטר רחם אחר יואל דופן אי נמי עד דהוי כבוד

לרחמים ולולדות: רישא לא נסיב לה **תלמודא כבוד.** מניעתא קרי

רישא דקמני יכול אפי' יצתה נקבה לפניו ת"ל פטר רחם מדלא נסיב

לה תלמודא ת"ל כבוד דמשמע כבוד לכל מילי אלאמה לא מישמעמ ליה

דכבוד לכל מילי משמע ולהכי לא נקציה דלא ט) מיעמעט האי מיניה

דכיון דלא יאל זכר לפניו כבוד קרינא יט) דכבוד לזכרים הוא אלמה ס"ל

כבוד דקרא כבוד לדבר אחד הוא יט) הוי משמע: ט) **יכול אפי' יאל אחר**

יואל דופן. והוא יאל דרך רחם: וסיפא נסיב לה **תלמודא כבוד.** אלמא

כבוד דכתב צקרא לכל מילי משמע דכבוד לדבר אחד כגון האי דהוי

כבוד לרחמים יט) ו(לזכרים) אלא דלא הוי כבוד לוולדות לא הוי כבוד:

לעולם כבוד לדבר אחד לא הוי כבוד. כלומרט) יין דקרא לכל מילי משמע

והאי דלא נסיב תלמודא כבוד צרישא: ט"ק אי **זכר יכול אפי' יאל דרך**

דופן ס"ל **פטר רחם.** דהשתא לא מצי יט) תלמודא נסיב כבוד למעוטי

להאי דהא כבוד לכל דבר הוא דהא לא קדמו אחר צעולם להכי נקט פטר

רחם וממילא טו) (נמי) אימעטי נמי יצתה נקבה לפניו מפטר רחם:

רבינא אמר כבוד לדבר אחד הוי כבוד. כלומר יט) [נכורן דקרא אפי'

לדבר אחד משמע וסיפא דנסיב תלמודא כבוד למעוטי יאל אחר יואל דופן

לא ממשמעו דקרא נפקא דקרא יט) משמע כבוד לדבר אחד אלא

מריצויא דקרא: **דאי ס"ד כו' כבוד דנסב רחמנא.** דמשמע שיהא

כבוד צמקנת למה לי לכתוב פטר רחם זכר תקדיש ולישמוק:

דאי

היינו יכול אפילו יצתה. נקבה לפניו דרך רחם דאכתי היו בכור לזכרים: ת"ל פטר רחם. דבעינן נמי בכור לרחמים: אי פטר רחם. היינו פטר וכלל דליבא למשמע מינה אלא לרחמים: יכור אפי' יצא אחר יוצא דופן נקבה ת"ל בכור. דהיינו פטר [כלל] ולכל מילי

פרק שני בכורות

יט.

דהך שאל ביברה שביח טפי. והכי נמי יט) צפ"ק דתמורה (דף ח:)

מר זוטרא איקלע צי רב אשי טז) חתכי לקמיה צשרא אמרו

ליה לטעום מר דמצדי יט) משום דצוכרא הוא ועגלא תילתא יט) לאו

היינו שלישי לצטן דצפירש"י ט) כדאמרינן סנהדרין (דף פה:) עבדי גמ ליה

עגלא תילתא אלא דתילתא לשון חשיבות

כמו ושלישים על כולו (שמות יד ט):

ביצד קדש"י ב"צ בכור. פי' צקוטנ'

שזהו כלל ופרט דכבוד כלל

זכר פרט ואין צנכלל אלא מה שצפרט

והך רישא לאו פירושא דכלל צריך

לפרט הוא אלא מניעתא וסיפא דקמני

אי זכר יכול אפי' יצתה נקבה לפניו ת"ל

פטר רחם וזה לא פטר יין תחלת רחם

והיינו כלל הצריך לפרט שאין אתה יכול

להדין מה הכלל אומר עד שיצוא הפרט

ופירשו לפי שיש לפרש כבוד לכמה

דדדין כבוד לכל הוולדות או כבוד

לרחמים אע"פ שאינו כבוד לוולדות

כגון שאלה דרך רחם אחר יואל דופן

או כבוד לזכרים אע"פ שיתא נקבה

לפניו דרך רחם צא הפרט ופירש שאינו

קרי כבוד אל"כ הוא כבוד לרחמים

שפטר ופתח את הרחם וכיוצא צו שמינו

צפ' כסוי הדס (חולין פח:) אכל וקסהו

צעפר יכול יקסהו צנצן או יכפה עליו

הכלי ת"ל צעפר אין לי אלא עפר מנין

לדבות חרסית ועורת של פשתן כו'

ת"ל וקסהו ומקשינן ואימא וקסהו כלל

צעפר פרט כלל ופרט אין צנכלל אלא

מה שצפרט ומשנינן משום דהוה ליה

כלל הצריך לפרט ואין דנין אותו צנכלל

ופרט לפי שיש לפרש כסוי צשני דרכים

אחד צדצר הקס כגון אצן או כלי ואחד

צדצר הדק לבן כחצ צעפר ופירש

וקסהו צדצר דק הנצנל צו ומקסהו הכתוב מדבר ע"כ לשון הקוגטרס

והשתא פירושו יתכן לפי דברי רבינא דצקטמוך דלמר כבוד לדבר אחד

הוי כבוד אצל צמקנא דשמעמין אמרי' דמחזורתא כצדי דלמר כבוד

לדבר אחד לא הוי כבוד ולאציי לא הוי יט) כלל צריך לפרט לכל דבר דאי

אפשר לפרש כבוד אלא יט) לנד אחד ומייה יש לפרש לאציי דאי לאו פרט

הוה אמינא דאפי' יואל דופן הוא כבוד כיון דהוי כבוד לוולדות ואע"כ

דלא הוי כבוד לרחמים ור"י מפרש יט) לאציי כבוד ופטר רחם תרזוייהו

כלל ותרווייהו פרט ותרווייהו צריכי להדדי וצנל אחד אתה מוצא כלל

הצריך לפרט ופרט צריך לכלל שכל אחד אותם דבר אחד ומפרש דבר

אחד דכבוד משמע אפי' יואל דופן ופטר רחם ממעיט ליה ופטר רחם

משמע אפי' יאל אחר יואל דופן וכבוד ממעיט ליה ור"ת מפרש צדין

הכא וצין צחולין (שס) הוי צנכלל ופרט גמור ט) דצעלמא דכבוד משמע

צין הכי וצין הכי ואמאי פרטא למעוטי וכן וקסהו משמע צין כסוי כלי

צין כסוי עפר מה שירצה ופרטא משמע עפר דוקא ומה שחלמודא חצשו

שם כלל הצריך לפרט לאו אכפיית הכלי דהיהא צרייתא קאי אלא אדרשא

אחרית דדריש התם צירש פירקין (דף פג:) צבי"ת דצעפר דצריך שיתן

עפר מלמטה ועפר מלמעלה דמוכסהו לא שמעי' למטה אלא למעלה

ולא משום הפרט יט) חושב שם כלל הצריך לפרט אלא משום י"מורא

דצי"ת דכמיצא צפרט וצחק שמעמין יט) ט) לפרושי פרט הצריך לכלל קא

אתא דקמני צסיפא אי פטר רחם יכול אפי' יאל אחר יואל דופן

ת"ל כבוד דכפי' צקוטטרס ואע"ג דקמני מכלל הצריך לפרט ומפטר

הצריך לכלל כינד דמשמע דאתא נמי לפרושי כלל הצריך לפרט עיקר

מילתא לא נקטיה אלא משום פרט הצריך לכלל: **רישא צא קנסיב**

צ"ח תלמודא בכור אלאא בכור לדבר אחד הוי בכור. משמע דכיון דנכור

לדבר אחד הוי כבוד הוה מחייצין אפי' יצתה נקבה לפניו אי לאו פטר

רחם ותימה דרבי טרפון דמספקא ליה היה לו לחייצ ט) מספק כמו יואל

דופן ויואל אחריו דלא ממעט יואל דופן מפטר רחם וי"ל דניהי דלא

מסתבר ליה למעוטי יואל דופן מפטר רחם משום דהוי יט) ט) צנכלל

וולדות) צין לזכרים צין לנקבות לכל הפחות אתא למעוטי היכא דיתא

נקבה לפניו דאי לאו הכי פטר רחם דכתב רחמנא למה לי:

→

→

→

הדרן עלך הלוקח עובר פרתו

→

לעולם כבוד לדבר אחד. דמחוסר לדבר אחד בלבד הוי בכור כדדייקינן מעיקרא ברישא: וסיפא. דמשמע לך דלכל מילי בעי בכור חרוץ הכי וחכי קאמר אי ס"ד יצא אחר יוצא דופן זכר קדוש בכור דכתיב ורחמא לי:

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

→

עין משפט ונר מצוה

נז א מיי פ"ב מהלכות
בכורות הל' ד (וסיף)
מהלכות בכורים הל' טזן
טוסי"ע י"ד מינן שטו ספק
3:

→

שיטה מקובצת

אל לדבר עי' בחוסי' (דף מ

ע"ג): ט) אלמא דבכור

לדבר: ג) יוצא דרך דופן:

ט) דופן דהוי בכור לזכרים:

וללידה ולא בכור לרחם

והבא אחריו ודל שיליה

אחריו כדרכה דרך רחם

דהוי בכור לרחם ולא

לזכרים וללידה וחיות

לזכרים ולא נמוק: ט) ת"ל

הזכר אשר: ו) רחם צ"א

בספדים כ"י ת"ל פטר רחם

וזה לא פטר את הרחם

בחוולה ככ"ט ככתוב בחוסי'

עד הבעל בו ומסכהו

הכתוב מדבר אי פטר רחם

זכר ולא נאמר בכור דמשמע

בכור לכל מילי כו' ככתוב

ברפוט עד לחיות מוסקי על

הפרט יכול אפי' יצא זכר.

[תי' מוכתבא אפשר ליש

ונמוק: ט) ידעינן האי

משמעווא: ט) ובהמה וכן

כי יתן: ט) לרבינן מה הכלל

אומר עד שכבא הפרט:</